

İSMAİL HAKKI BALTACIOĞLU'NDAN “EĞİTİM”E YAKLAŞIMLAR

Abbas ÇELİK (*)

Bu çalışmada eğitimci İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun eğitim kavramına farklı yönlerden nasıl yaklaştığı araştırılmaya gayret edilecektir.

1. Eğitimin Tanımı

İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun eserlerini gözden geçirdiğimizde pek çok eğitim tanımına rastlarız. Fakat tanımların çokluğu onların farklılığını göstermez. Bu tariflerin ortak özelliklerinin olduğunu kolayca fark etmemiz mümkündür.

Bilindiği gibi eğitimin çok farklı tanımları yapılmıştır. Bu, tarifleri yapanların meseleye değişik yaklaşımlarından dolayıdır. Baltacıoğlu'nun kendinden önce yapılmış olan bazı tanımların tenkitlerini yaptığı görülmektedir. Çalışmada bu tanımların ve tenkitlerinin üzerinde durulmayacaktır¹. Sadece yazarın bu kavramı tarif gayretleri üzerinde durulacaktır.

Tanımlardan hareketle yazarın eğitime sosyolojik açıdan yaklaştığını söylememiz mümkündür. En azından tanımların ağırlıklı yönünün bu olduğunu söyleyebiliriz. Şimdi bu doğrultuda yapılmış birkaç tanım verilecektir. Ona göre eğitim:

“Henüz içtimai hayata alışmamış olan acemi fertlerin içtimai fertler tarafından bu hayata alıştırmak maksadıyla usûlü dairesinde içtimaileştirilmesi, bir takım içtimai melekelerle teşhizi demektir²”.

“Muayyen bir cemiyetin, ferdini yine muayyen olan hayatına hazırlamak demektir³”.

“Ferdin bir yandan fikirlerini bir yandan hislerini tahrik ederek fiile sevk etmek, fiili muhitine göre tanzim etmek, sonra bunu ferdin ruhunda kökleştirmek⁴”tir.

*) Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

1) İsmail Hakkı Baltacıoğlu, *İçtimaiyyat Nokta-i Nazarından Terbiye*, İstanbul, Evkaf-ı İslamiye Matbaası, 1339, s. 10-12.

2) İ. Hakkı Baltacıoğlu, *Pedagojide İhtilâl*, İstanbul, 1964, s. 83.

3) İ. Hakkı Baltacıoğlu, *Din ve Hayat*, İstanbul, Kader Matbaası, 1934, s. 35; Baltacıoğlu, *İçtimaiyyat Nokta-i Nazarından Terbiye*, s. 19.

4) İ. Hakkı Baltacıoğlu, *Terbiye İlmi*, İstanbul, Matbaa-i Orhaniye, 1332, s. 57.

“Terbiye henüz sosyete hayatına elverişli olmayanlar üzerine, bu hayata yetiştirmek maksadıyla, erginler tarafından yapılan şuurlu, yani gayeli ve teknikli tesirlerdir”⁵.

Yazar eğitime ferdi açıdan da yaklaşmıştır. Terbiyeden insanın beden, fikir,duygu ve irade eğitimlerinin anlaşılacağını söylemektedir. Fakat faaliyeti burada kesmeyerek, bunların yapılma gayesinin “kişilik yaratmak”⁶ olduğunu ifade ederek yukarıdaki sosyolojik görüşlerine bağlı olduğunu gösterir.

Bütün bu tanımlardan hareketle eğitim konusunda şu değerlendirmelere devam etmektedir:

Eğitim sosyal bir olgudur. Bu olgunun iki unsuru vardır. Birincisi terbiye eden konumunda bulunan mürebbi-terbiyeci. İkincisi terbiye edilen durumda bulunan sabi, acemi. Buradan da anlaşılacağı gibi eğitim, mürebbinin terbiye edilen üzerindeki tesiridir. Bu tesir çeşitli metot ve tekniklerle olmaktadır. Yani terbiye keyfi ve tesadüfi bir eylem değildir. Terbiye gayeli, şuurlu ve fiili bir müdahaledir. Bu müdahaleden maksat sabi ve acemi olan ferdin içtimai hayata alıştırılmasıdır. Buna bir başka ifade ile çocuğun sosyalleştirilmesi, sosyal uyumu sağlamada ona yardım edilmesi de denir. Yapılan yardımlar ona belli alışkanlıklar, düşünceler, duygular ve davranışlar kazandıracaktır⁷. Canlı varlıklar arasında içgüdüleri (insiyak) en çok ve çeşitli olanı insandır. Bundan dolayıdır ki insan, canlılar içinde terbiyeye en elverişli olanıdır. Bu elverişlilik içgüdülerin değişebilir olmasından kaynaklanmaktadır. Yeter ki bu kabiliyetler aklın kontrolü altında meydana gelsin ve ilerlesin. İnsanın içgüdü yönünden çok ve farklı olması, çevrenin her çeşit tesirine değişik tepkiler yapmasını doğurmaktadır. Bu özelliği ile insan, çok değişik çevrelere uyum sağlamayı başarır⁸.

2. Eğitim ve Fert

Terbiye faaliyetinin eğiten ile eğitilen arasında cereyan ettiğini daha önce ifade etmiştik. Yazar bu iki varlık arasındaki alış-verişi ortaya koymaya çalışmaktadır. Önce eğitimin konusunu oluşturan “ terbiye edilen insan” üzerinde durmaktadır.

Baltacıoğlu'na göre insanı yaratmak ve yaratılışını değiştirmek mümkün değildir. Terbiyecinin yapacağı iş, onu elden geldiği kadar tanımak ve tabiatına uygun olarak yetiştirmeye çalışmaktır⁹. Mürebbiler, çocuğun her şey olmaya uygun olarak yaratıldıkları

5) İ. Hakkı Baltacıoğlu, *Sosyoloji*, İstanbul, Sebat Basımevi, 1933, s. 360.

6) İ. Hakkı Baltacıoğlu, “*Ulusları Yaratan Üç Etken: Din, Dil, Sanat*”, Yeni Adam, Sayı: 887, 1975, s. 3.

7) Baltacıoğlu, *Terbiye İlmî*, s. 11, 57, 62, 63; Baltacıoğlu, *İçtimaiyyat Nokta-i Nazarından Terbiye*, s.12, 13, 19; İ. Hakkı Baltacıoğlu, *Çocukların Terbiyesi*, İstanbul, Yeni Adam Yayınları-Şaka Matbaası, 1948, s. 11.

8) Baltacıoğlu, *Terbiye İlmî*, s. 105.

9) Baltacıoğlu, *Pedagojide İhtilâl*, s. 133.

rını bilmek durumundadırlar. Gerçekten de eğer çocukta fizikî ve ruhî bir eksiklik yoksa terbiye edilebilir¹⁰.

Terbiyecî açısından insanın tanınması için davranışlarının tetkiki gerekmektedir. İnsanın davranışları ikiye ayrılır: 1. İnsiyaklar (içgüdüler), 2. İtiyatlar (alışkanlıklar). Bunlardan birincileri doğuştandırlar. Aynı zamanda potansiyel olarak her zaman görülebilecek özellikteki davranışlardır. İnsiyaklar "hayatı korumaya yönelik ilkel kuvvet" lerdir. Hem fizikî hem de ruhî varlığımızı korumak için verilmişlerdir. Temel özellikleri ise elemenden uzaklaşmak, hazza yaklaşmaktır. İnsiyaklar faaliyetle canlanır, engellendiklerinde ise kaybolurlar. Terbiyenin işi burada başlamaktadır. Yoksa bazılarının anladığının aksine terbiye değiştirme kuvvetine sahip değil, tamamlama kudretine sahiptir. Terbiyeye konu olan insiyaklar, davranışların alışkanlık haline gelebilenleridir. İtiyatlar ise, insiyakların çevreye göre geliştirilmiş şeklidir. Bundan dolayı itiyatlara kazanılmış davranışlar denilmektedir. Terbiyenin değeri alışkanlık haline getirilmiş içgüdülerin çokluğuna göredir. Alışkanlıkların oluşması bazı şartların olmasına bağlıdır:

1. İnsiyakî fikir ile heyecan yahut his arasında sürekli ilişki olmalıdır.
2. İnsiyaklar tekrarlarla alışkanlık haline getirilmelidir.
3. Öğretim terbiyeye tesir eder. Bunun için öğretim mümkün merteye artırılmalıdır.
4. İnsiyakların gelişmesi için çevre imkanları artırılmalıdır¹¹.

Baltacıoğlu'nun üzerinde durduğu terbiye insan eğitimidir. İnsanlar arasında da çocukların eğitimi ilk akla gelenidir. İnsan terbiyesine erken başlanmalıdır. Çünkü karakter küçük yaşlarda biçimlenmektedir. Bir kere şekil aldıktan sonra da tekrar düzelmemektedir¹².

Eğitimcinin en önemli meselesi çocuğu tanımasıdır. Bu da çocuğun nasıl bir varlık olduğunun bilinmesine bağlıdır. Çocuğun genel özelliklerinin bilinmesi problemin çözümü için gereklidir. Çocuk:

1. Doğduğunda çok güçsüzdür.
2. Bütün istidat ve kabiliyetlerle donanmış zengin bir ruha sahiptir.
3. Hırçınlıklarının temelinde ruh-beden dengesizliği yatar.
4. O insan ilkeli değil, insan küçüğüdür.
5. En anlaşabileceği insan yine kendisi gibi çocuk olandır.
6. Hayatının ilk yıllarının izlerini üzerinde taşımakla birlikte, her zaman değişmeye açıktır.

10) Baltacıoğlu, *Çocukların Terbiyesi*, s. 12.

11) Baltacıoğlu, *Terbiye İlimi* s. 71, 95, 100, 103, 106, 118.

12) Baltacıoğlu, *Çocukların Terbiyesi*, s. 19.

7. Her insan gibi hem ferdî ihtiyaçların hem de içtimaî ihtiyaçların tesirindedir.
8. Bütün faaliyetlerinde hayata hazırlık çabası vardır.
9. Çocuk her zaman çocuktur.
10. Ona saygı duyulursa sonuç alınır.
11. Çocuk, tüm yönleriyle tanınması kolay bir varlık değildir¹³.

Baltacıoğlu çocuğu tanımamız için kendi çocukluk yıllarımızı hatırlamamızı tavsiye etmektedir. Eğitimcinin bütün bunlara ek olarak şu hususlara da dikkat etmesini istemektedir:

1. Terbiyeye doğumdan itibaren başlanmalıdır. Bu iyiliğe teşvik, kötülükten sakındırma şeklinde olmalıdır.
2. Çocuğa hareket ve faaliyet imkanı verilmelidir.
3. İsteddiği, ama doğrusu öğretilmelidir.
4. Mücerret varlıklarla korkutulmamalıdır.
5. Davranış ve sözlerde samimi, doğru, dürüst ve ciddi olunmalıdır. Hareketlerin sebebi açıklanmalıdır.
6. Dayakla terbiyeye kalkışılmamalıdır.
7. Çocuğun hareketlerinin değil, buna iten sebeplerin üzerinde durulmalıdır.
8. Kendi isteklerimizi değil, onun istekleri dikkate alınmalıdır.
9. İstediklerimizle çelişen davranışlardan sakınılmalıdır.
10. Gelişmesi için gerekli bütün şartlar hazırlanmalıdır.
11. Konuşturmadan çok yaşatmalı, çocuğun konuştuklarına değil, yaptıklarına değer verilmelidir.
12. Hayatı her yönü ile tanıtmalı; zorlukları yenmesi öğretilmelidir¹⁴.
13. Çocukla arkadaşlık kurarak düşüncelerini öğrenmeye çalışılmalıdır¹⁵.

Bilindiği gibi eğitimin en önemli unsurlarından biri öğrenmedir. Çocuk ne kadar çok öğrenirse topluma intibakı da o kadar kolay olur. Fakat iyi bir öğretim için de bazı şartlar gerekmektedir. Bunlar şunlardır:

1. Çocuk bilgiyi kendi kuvvetleriyle kazanmalıdır.
2. Düşüncenin doğru biçimde oluşması, bilginin gerçek ve doğal çevreden edinilme-

13) Aynı eser, s. 15-17.

14) Aynı eser, s. 12-15, 17, 18.

15) İ. Hakkı Baltacıoğlu, *Rüyamdaki Okullar*, Ahmet İhsan Matbaası, 1944, s. 21, 22.

sine bağlı olduğu unutulmamalıdır.

3. Bilgiler bizim için faydalı bir şeye ve bir çevreye bağlı olarak öğrenilmelidir.

4. Bilgiler basitten karmaşığa, canlıdan cansıza ve hissîden aklıye doğru olmalıdır.

5. Bilgi elde ederken bütün duyu organlarının faaliyetinde olmasına dikkat edilmelidir¹⁶.

Terbiyenin bütün yönlerini ele alan yazarın eğitim metotları ile ilgili görüşlerini de vermenin faydalı olacağı muhakkaktır. Ona göre eğitimde şu metotlar kullanılabilir:

1. Teşhis usûlü: Ferde verilmesi arzu edilen fikrin şahsını, aynı meydana getirmek, fikrin kendini olduğu gibi öğretmek ve bu şekilde tespit etmektir. Bu metot dört çeşittir:

a. Muhit usûlü: Doğrudan doğruya fikirleri, hisleri, fiilleri ve intibakları vücuda getirecek tabiat ve muhiti ile ferdi temasta bırakmak, fertte muhiti, hayati bir teselsül vücuda getirmek.

b. Faal usûl: Muhiti eşyayı yaptırarak, işleterek talim etmek, bu suretle ferdin intibakını hazırlamaktır.

c. Ayanî usûl: Muhiti göz vasıtasıyla talim etmektir. Konunun ya örneği ya da resminden yararlanılabilir.

d. Tasvir usûlü: Çevrenin tasavvur ve tahayyül yoluyla öğretimidir.

2. Tasnif Usûlü: Fikirlerin mantıkî çerçevelerle ifade edilmesidir. Vasıtaları mukayese ve tasniftir.

3. Ta'lil usûlü: Sebebi neticesine, neticeyi sebebine bağlamaktır. Eğer ta'lil ve tasvir metotları birleştirilirse "takrir " metodu ortaya çıkar. İsticvap (soru-cevap) metoduyla ta'lil metodu birlikte kullanılırsa "tekşif (buldurma)" metodu oluşur.

4. Tahrik usûlü: Haz ve elemden yararlanılarak uygulanır. Haz ve elem ya fiilin neticesine ya kendisine ya da dışındaki bir şeye bağlayabiliriz. Bunu üç başlık altında inceleyebiliriz:

a. Mükâfat ve mücâzat usûlü: Bu usûl cismanî veya ahlâkî olarak olabilir.

b. Teşvik usûlü: Cazibe, hayat ve içtimaiyat hisleriyle teşvikin yanında rekabet de bu metoda sokulabilir.

c. İrşat usûlü: Fiili bütün ani ve müteakip hazlar, elemeler haricinde bir mefkureye: Ahlâk, vazife, hak ve vicdan gibi fikri ve manevî bir gayeye ya da kanuna bağlamaktır¹⁷.

16) Aynı eser, s. 32; Baltacıoğlu, *Terbiyede İnkılâp*, s. 93-95, 104, 107, 110, 114.

17) Baltacıoğlu, *Terbiye İlmî*, s. 238-276.

3. Eğitim ve Çevre

Baltacıoğlu eğitim faaliyetinde çevrenin rolünün önemini takdir etmektedir. Eğitim ile çevrenin sıkı ilişkisi vardır ve birbirlerini etkilemektedirler. O çevreden “ferdin dışında fakat ferdin terbiyesine şüursuzca katkıda bulunan her şey”i anlamaktadır. Şuursuzluk şartına dayandırarak eğitimcileri çevreden saymıyor. İnsanı bedeni, fikri ve ahlâki eğitimlerinde eğitimciler kadar çevrenin de etkisi vardır. İçinde yaşadığımız ve bir an bile etkisinden kurtulamadığımız çevremiz, bize belki eğitimciden daha fazla etki yapmaktadır. Eğitimin işi bu çevrenin bizim üzerimizdeki tesirini sifıra indirmek değil, bizim muhitimize uyumumuzu sağlamaya çalışmaktan ibarettir¹⁸.

O, çevre demekle iki şeyi kastediyor:

1. Hükmi Muhit: Eşyaların oluşturduğu çevreye bu adı vermektedir. Cansız varlıklar, bitkiler ve hayvanlar bu çevrenin elamanlarıdır. İnsanın içinde yaşadığı tabiat; İklimi, yüzey şekilleri ve nebatatlarıyla insana etki etmektedir.

2. Beşeri Muhit: İnsan ve insan gruplarının oluşturdukları çevredir. Aile, okul, meslek, millet ve insanlık beşeri çevrenin elamanlarıdır¹⁹.

Baltacıoğlu'na göre aile toplum hayatının en küçük örneğidir. Fert beşeri muhite uyum için gerekli bilgi ve alışkanlıkları burada kazanır. Hatta kişiliğin temellerinin atıldığı yer burasıdır. Ailenin bu başarısının sırrı şuur altına seslenmesi ve bunda ısrarlı olmasıdır. Meselâ aile kendi çapında bir çok işler yaptırır; alet kullanır, teknik bilgiler verir. Bu çocuğun teknik kişiliğinin temelidir. Ailenin iç yaşayışlar yanında dış yaşayışlarına bağlı olarak kabuller ziyaretler, yardımlaşmalar...çocuğun milli kişiliğinin ilk harçlarıdır²⁰.

Aile hayatının temel unsurları ana-babadır. Çocuğun terbiyesinde bu iki insanın önemi inkar kabul etmez. Baltacıoğlu bu temel kanaatlerden sonra baba ve ebeveyn tipleri üzerinde durmaktadır. Ona göre üç türlü baba vardır:

1. A tipi baba: Bu baba sadece ihtiyaçları karşılar ve ailenin dış işlerini yoluna koyar. Eğer evin annesi iyi ise aile mutludur. Fakat aksi durumda babanın emekleri boşunadır. Çocuğun terbiyesi iyi olamaz.

2. B tipi baba: Baba haydut, sarhoş, müsrif, zampara, huysuz ve tembeldir. Eğer anne de aynı ise çocuk problemlidir. Annenin iyi olması durumunda çocuk korunabilir.

3. C tipi baba: Baba az konuşan çok çalışan biridir. Böyle ailelerde anne kötü olsa bile, babanın çok yıpranması sonucu çocuk korunabilir. Eğer ebeveyn uyum içerisinde ise o zaman çocuğun eğitimi ideâl olur²¹.

18) Aynı eser, s. 125, 126.

19) Aynı eser, s. 127, 128

20) Baltacıoğlu, *Pedagojide İhtilâl*, s. 105, 106; Baltacıoğlu, *Terbiye İlimi*, s. 138.

21) Baltacıoğlu, *Çocukların Terbiyesi*, s. 8.

Çocuklarını iyi terbiye etmek isteyen ana-babalar şu hususlara dikkat etmelidirler:

1. Çocuklara toplumdaki rolleri öğretilmeli,
2. Çocukların eğitimi gerçek çevrelerde yapılmalı,
3. Çocukları yaşatarak eğitmeli,
4. Emeklerinin sonuçlarını almada ısrarlı olmalı,
5. Eğitime en gerekli olandan başlamalıdır . Çocuklar eşya gibi algılanmamalı ve sevgi akla üstün gelmemelidir²².

Aileden sonra insanın sosyal hayatı anlama ve uyma yeri okuldur. Artık ana-babanın yerini öğretmenler ve okul arkadaşları almıştır. Okul aileden daha kalabalık olma ve faaliyet sahalarının değişikliği ile aileden farklıdır. Okulun düzenlediği müsamereler, konferanslar, münazaralar çocuğun kültür kişiliğinin oluşmasında önemli rol oynarlar. Çocuğun okul arkadaşlarıyla oynadığı oyunlar ve bu oyunlarda uymak zorunda kaldığı kurallar onun vatandaşlık anlayışının gelişmesinde etkilidirler. Aynı zamanda çocuklar okuldaki dağcılık, arıcılık, tavukçuluk ve marangozluk gibi işlerle uğraşması, onun teknik kişiliğinin gelişimini sağlar²³.

Mesleki çevremiz de genel çevre içinde özel etkinliklerimizi tayin eder. Bu çevre kendi başına bir okuldur. Her mesleğin yaşattığı fikirler, hisler ve davranış alışkanlıkları vardır. Meslek adamı olmak bu alışkanlıkları kazanmaya bağlıdır. Alışkanlıklar sayesinde ki meslek hayatına uyum sağlanmış olunur²⁴.

İnsanî çevre ile terbiye arasında sıkı bir ilişki vardır. Terbiye değerlerini veren insan anlayışıdır. Bu anlayışın oluşmasını ise dinî, ahlâkî, hukukî ve estetik müesseseleriyle toplumun kendisidir. Toplumsal kurumlarda meydana gelecek bir değişiklik eğitimi de etkiler. Hatta "toplum (sosyete) değişmedikçe terbiye kendi başına değişemez" denebilir. Aynı zamanda terbiye, "sosyal kurumları ferdin ruhunda devam ettirmek, ferdi sosyalleştirmektir. Fert bir ferdiyetten ibaret iken terbiye sayesinde sosyal bir şahsiyet sosyal bir mikrokozma haline gelir". Böylece terbiye toplumun kültür ve medeniyet mirasını taşıyan, fertlere aktaran bir kurumdur. Toplum hayatının onsuz devam etmesi mümkün değildir. Terbiye yenileşen bir toplumda bu işi yaptığı oranda sosyal ilerleme gerçekleşebilir²⁵. Memleketin kurtuluşu "maarif" ile olacaktır. Fakat gayesi sadece okumazma olan bir maarıftan bunu beklemek doğru olmaz. Ne zaman ki mekteplerde hayata, harekete, birliğe ve beraberliğe, teşebbüse ve tecrübeye yer verilirse zaman gelişme

22) İ. Hakkı Baltacıoğlu, *İçtimâî Mektep Nazariyeleri ve Prensipleri*, İstanbul, 1932, s. 35. s. 35; Baltacıoğlu, *Çocukların Terbiyesi*, s. 5-7.

23) Baltacıoğlu, *Pedagojide İhtilâl*, s. 107; Baltacıoğlu, *Terbiye İlimi*, s. 140.

24) *Aynı eser*, s. 142.

25) Baltacıoğlu, *Sosyoloji*, s. 355-357, 363, 368, 371, 372.

ve ilerleme beklenebilir. Gerçek maarif gençleri hayat mücadelesinde başarılı olmaları için kuvvetli, maneviyat sahibi, duygulu, müteşebbis, kendine güven duyan, dayanıklı ve cesaretli yapmaktır²⁶.

4. Eğitim ve Millet

Baltacıoğlu eğitimin milli olmasını ister. Ona göre en geniş anlamıyla terbiye, ferdin içtimaileştirilmesi (sosyal insan) faaliyetidir. Bunun gerçekleşebilmesi için iki şeyin olması gerekmektedir:

1. Ferde içinde yaşadığı toplumun değer hükümlerini vermek.
2. Cemiyetin teknik kurallarını öğretmek.

Birincisi toplumun kültürünü, ikincisi medeniyetini karşılamaktadır. Baltacıoğlu'na göre asıl terbiye birincisidir. İkincisi öğretimdir. Toplumsal değer hükümlerinin başında dini, ahlakî, bedîî ve felsefî ... değerler gelmektedir. Bu değerleri kazanan insan, içinde bulunduğu milletin vicdanını kazanacaktır²⁷. Baltacıoğlu buna 'millî kişilik' diyor²⁸.

Her milletin kendine has bir insan tipi vardır. Milli pedagojinin işi, milli insan tipinin portresini yapmaktır. Bu portrenin yapıcıları ise kültür diye adlandırdığımız değerlerdir. Tarihin derinliklerinden gelen kültür değerleri o milletin ananelerini oluşturur. Bunların bulunup ortaya çıkarılması gerekir. Ancak o zaman milli pedagojinin temelleri kurulabilir²⁹. Ona göre bir millî pedagoji oluşturmak gerekir. Bu da aşağıdaki çalışmaların yapılmasına bağlıdır:

1. Türkçü mütefekkirleri bir araya toplayarak Türk pedagojisinin ne olabileceğini sormak.
2. "Öz yetişmiş" büyük Türk insanlarının yetişme sırlarını araştırmak.
3. Öz Türk yetiştiren ana-baba, öğretmen, subay ve ustaların eğitim sırlarını öğrenmeye çalışmak.
4. Türk mitolojisi, Türk masahı, Türk fıkraları, Türk ata sözleri ve Türk kahramanlık menkıbelerinde gizlenen ulusal eğitim tekniğini bulup çıkarmak.
5. Bütün bu ulusal şuur ve tekniklerle Türkiye'deki okulları yeni baştan kurmak.
6. Ulusal pedagojinin prensiplerini bütün dünyaya tanıtmak.

Baltacıoğlu böylece Türkiye'de Türklerin yetişmesi işini sağlamlaştırmayı düşünmektedir³⁰.

26) Baltacıoğlu, *Terbiye İlmî*, s. 3-9.

27) İ. Hakkı Baltacıoğlu, *Türk'e Doğru*, İstanbul, Kültür Basımevi, 1943, s. 170, 171.

28) Baltacıoğlu, *Pedagojide İhtilal*, s. 8.

29) Baltacıoğlu, *Türk'e Doğru*, s. 175, 176.

30) Aynı eser, s. 178, 179.

O, Tanzimat'tan sonraki dönemi bu noktadan bir değerlendirmeye tabi tutmaktadır. Baltacıoğlu Tanzimat'tan beri kültürle medeniyeti, vicdanla aklı ve Türklükle Avrupalılığı birbirine karıştırdığımız görüşündedir. Bunun sonucudur ki eğitimimiz Türk millî toplumuna adam yetiştirememiştir. Ancak köksüz insanlar yetiştirilmiştir. Eğer millî anane bulunabilseydi ve çocukların ruhuna yerleştirilebilseydi durum böyle olmayacaktı. Ananeye dayanmayan terbiyenin millî olamayacağı ve ondan kopan kültürün soysuzlaşacağı bilinmeliydi³¹.

Sonuç: Baltacıoğlu'nun eğitime yaklaşımları gözden geçirildiğinde, onun çağdaş eğitim anlayışı doğrultusunda hareket ettiği görülür. O eğitime, dıştan yapılan etkiler bütünü olarak bakmaktadır. Fakat eğitimin hareket noktasında eğitilen varlık-çocuk vardır. Eğitimci ilgili bütün çaba ve uğraşlarında onu temel almak durumundadır. Çocuk eğitilebilen bir varlıktır. Onu şekillendirirken, onda var olan ve doğuştan getirdiği özelliklerden hareket edilmelidir. Çocuğa verilmek istenenler, yine çocuğun kendi çabasıyla kazandırılmalıdır. Davranış değişiklikleri doğal ortamında ya da o ortama benzetilmiş yerlerde gerçekleştirilmelidir. Eğitimde en iyi ve kolay sonuç almak için çocuğu, kendi ayarındaki insanlara birlikte eğitmelidir. Eğitim ve öğretim için pek çok metotlar vardır. Eğitimci gerek duyduğunda bunların hepsinden yararlanmayı bilmelidir. Çocuğa kazandırılması gerekenlerin başında teknik beceriler ve kültürel değerler gelmektedir. Birincisi çocuğun yaşaması için gereklidir. İkincisi içinde yaşadığı topluma uyumunda ona yardımcı olacaktır. Kültürel değerler öz kültüre ait değerler olmak gerekir. Bu, aynı zamanda eğitimin millî olması anlamına da gelir.

31) Aynı eser, s. 173.